

ACCOUNTING AND TAXATION

**Svitlana Sysiuk, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**
*West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

Vitalii Dmytriv, Postgraduate Student
*West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-417-7-16>

PECULIARITIES OF REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF ACCOUNTING FOR FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Входження України до європейського економічного простору обумовлює необхідність узгодження певних норм у законодавчих актах. У процесі інтеграції в світовий економічний простір суб'єкти господарювання України відчувають певні труднощі, які зумовлені не тільки зовнішніми, а й внутрішніми чинниками. Вони пов'язані, передусім, з недостатнім узгодженням українського законодавства з міжнародною практикою бухгалтерському обліку, проблемами в питаннях оподаткування і валютного регулювання та низкою інших умов. Тому дослідження стану нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій та розробка пропозицій щодо його удосконалення є доволі актуальним.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності та її обліку на рівні законодавства здійснюється відповідно до положень нормативно-правових документів, які можна узагальнити залежно від їх видів (рис. 1).

Вважаємо, що позитивним є прийняття у 2018 році Закону України «Про валюту та валютні операції», який встановив загальні правові

аспекти у сфері проведення валютних операцій, здійснення валютного регулювання та валютного нагляду й в цілому врегулював порядок здійснення валютних операцій. Цим документом визначено права та обов'язки суб'єктів ЗЕД у процесі здійснення валютних операцій та їхня відповідальність за порушення валютного законодавства.

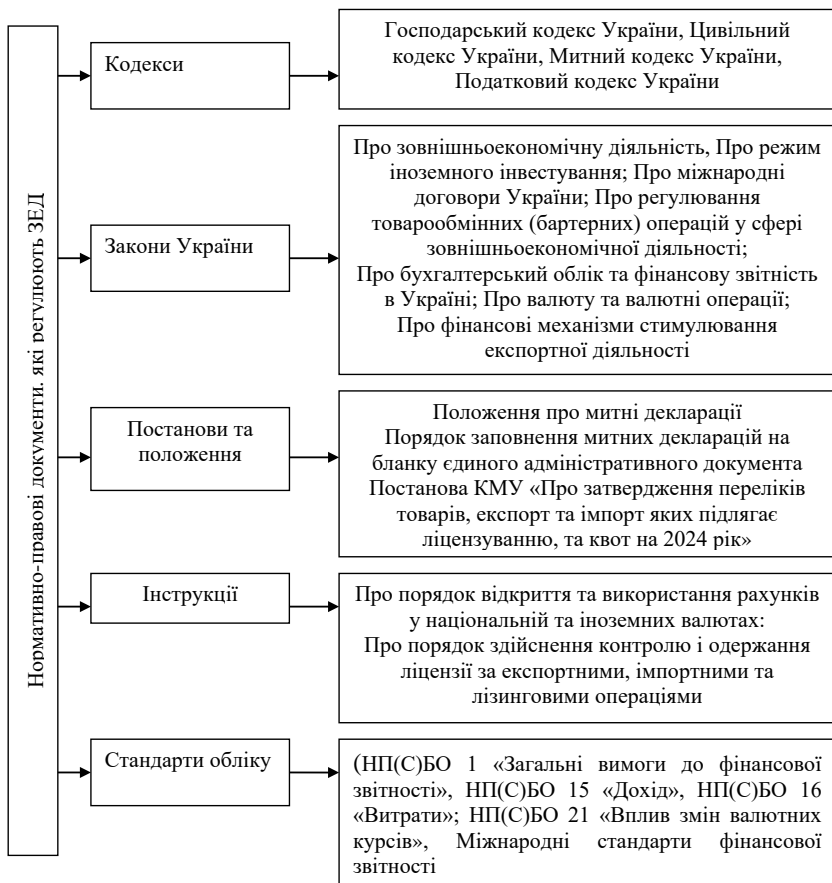


Рис. 1. Групування нормативних документів, які регулюють питання обліку зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: узагальнено автором на основі [1]

Окремі суб'єкти ЗЕД формують фінансову звітність відповідно до вимог МСФЗ (міжнародних стандартів фінансової звітності). Тож є потреба до переліку документів, а саме у частині стандартизації обліку включити: Концептуальну основу фінансової звітності, яка визначає основні аспекти формування фінансової звітності та регулює здійснення зовнішньоекономічних операцій; МСБО 18 «Дохід», МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». Останній, до слова, визначає загальні правила обліку операцій в іноземній валюті, поняття курсових різниць.

В сфері бухгалтерського обліку ЗЕД визначальним та основним правовим документом національного законодавства є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У Законі виокремлено наступні аспекти щодо бухгалтерського обліку, які мають певне значення для суб'єктів ЗЕД: розроблено та впроваджено Звіт про управління, який ідентифікується як «документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності» [3]. Звіт про управління забезпечує формування інформаційної бази в розрізі нефінансової інформації про здійснення зовнішньоекономічної діяльності (зокрема щодо експортно-імпортних операцій, валютних операцій та інших операцій, пов'язаних із ЗЕД).

Зокрема, у Звіті розкриваються дані про ризики ЗЕД, обґрунтування конкурентоспроможності суб'єкта ЗЕД на міжнародних ринках товарів і послуг, зміни в структурі експорту та імпорту, ефективності здійснюваної ЗЕД. Така інформація є підставою для прийняття управлінських рішень внутрішніми користувачами, а також є джерелом для ознайомлення іншими контрагентами (особливо за умови, коли суб'єкт ЗЕД оприлюднює звітність відповідно до законодавчих вимог). При цьому законодавство звільняє від формування такого Звіту малі підприємства та мікропідприємства, а середнім підприємствам дозволено не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію» [3].

Також особливістю формування та подання звітності суб'єктів ЗЕД є те, що «на вимогу користувачів фінансова звітність може бути додатково перерахована в іноземну валюту» [3], що може позитивним чином вплинути на збільшення поступлень інвестицій в економіку країни та формування відповідного рівня конкурентоспроможності експортерів.

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» у статті 22 задекларовано правила облікового відображення господарських операцій у ЗЕД. Зокрема, бухгалтерський облік операцій ЗЕД регулюється відповідно до принципів та правил, що застосовуються для ведення обліку господарської діяльності підприємств, які здійснюють операції на внутрішньому (національному) ринку товарів та послуг [2].

Суттєвий вплив на організацію та практику обліку в сфері ЗЕД мало підписання Україною в 2017 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. В частині обліку і оподаткування у цьому контексті, зокрема, визначено:

- питання захисту прав акціонерів, кредиторів та інших зацікавлених сторін відповідно до вимог ЄС;
- питання наближення документів до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту;
- питання подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС [4].

Вимоги нормативних документів необхідно обов'язково враховувати при організації обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Це гармонізує й робить облікові дані більш зрозумілими для іноземних контрагентів. З іншого боку, облікове забезпечення такої діяльності, реалізоване відповідно до вимог законодавства, свідчить про відсутність корупційних моментів, законність операцій. Порушення ж приписів може спричинити негативні наслідки як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і для посадових осіб, відповідальних за ведення господарських операцій. Одним із напрямів розвитку та вдосконалення національної системи обліку зовнішньоекономічних операцій є вивчення передового світового досвіду; розробка методологічного та методичного забезпечення обліку зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі і в частині застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Література:

1. Лучко М.Р., Мельник Н.Г., Сисюк С.В. Облік і оподаткування зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 356 с.

2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991, № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text